

שיעור ליל שבת קודש פרשת ויגש תשע"ב

קבצים תורניים שהונחו בבית כנסת

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין

א. בימי החנוכה נתרם קובץ תורני לבית המדרש ובראשו מופיעה חותמת "קודש לה' אין להוציא מבית המדרש". ובגוף החוברת מובא במסגרת ששאלו קמיה דהגר"ח קניבסקי שליט"א אודות עובדא שתרמו עשרה חוברות לבית כנסת בקרית ספר וכתוב עליהם קודש לה' וכו', וגבאי בית המדרש שם את כל החוברות בגניזה, ושאלו האם מותר לקחת את החוברות מהגניזה לצורך פרטי. והשיב הגר"ח שהגבאי גולן וצריך להוציא את החוברות מהגניזה ולהחזירם לבית הכנסת. ושוב שאלו קמיה, עד מתי אין לקחתם, והשיב לעולם! כיון שזה נתרם לבית הכנסת.

ולכאורה יש לעיין טובא בהוראה זו מכמה טעמי: [א]. איך התורם יכול להורות על הכנסת חוברות ועל אי הוצאתם מבית הכנסת, כאשר הדבר תלוי באחרוני. בשלמא גבאי בית הכנסת שהם האחראים על אוצר הספרים ורכוש בית הכנסת יכולים לאסור על הוצאת ספרים השייכים לבית המדרש כיון שהם ידא אריכתא של מתפללי בית הכנסת, וכדין כל נכסי בית הכנסת. אבל מהכ"ת שאדם חיצוני שאין לו שום בעלות במקום יכול להורות כזאת. [ב]. התורם את הקונטרסים צריך לקבל רשות מגבאי בית הכנסת להניח את הקונטרסים בבית הכנסת, וכמו שכל מי שרוצה לתרום ספרים לבית הכנסת צריך רשות קודמת מהגבאים, כיון שבזמן קצר עלולים כל ארונות אוצר הספרים להיות מלאים. וכ"ש שאין רשות לאדם להחליף את ספריו הישנים בחדשים ולתרום לבית הכנסת את הישנים. [ג]. גם אדם שתרם חפץ לבית הכנסת והתרומה התקבלה כדת וכדין, רשאים גבאי בית הכנסת באופנים מסויימים להחליף ולשנות למכור ולגנוז את החפצים כאשר הדברים נעשים לתועלת ולפי גדרי ההלכה. וא"כ מכ"ש כאשר תרם מאן דהו קבצים והם הופכים למעמסה על הציבור, שרשאי הגבאי לשים אותם בגניזה ואין בזה חשש גזל כלל. ומעתה מי שלוקח את הקבצים מהגניזה הרי דינו כמי שזכה מן ההפקר.

וה"ה והוא הטעם גם במי שתורם ספרים שלו או של אבות אבותיו שרשאים הגבאים לפי ראות עיניהם לקרב או לרחק אם הדבר נעשה בזהירות ולשם שמים. ונראה שלא סיימה דהגר"ח שליט"א או שלא אמר דבר זה מעולם.

הפקרת חפצים שנשארו מעל שלושים יום

ב. מצוי בהרבה מקומות ציבוריים שישנה מודעה שמי שלא יקח את חפציו תוך ל' יום וכדומה יפקירו את החפצים. ויש לעיין היכן מצינו דין כזה בפוסקים והרי החפצים שייכים למאן דהו ולמה לא יצטרכו לקיים בהם מצוות השבת אבידה כדין. ובפרט שבדרך כלל האנשים לא איבדו את החפצים אלא הניחו אותם במקום אלא ששכחו לבא לקחת, ולכאורה אין זה אבידה. ועוד שבהרבה מקרים אלו הם דברים שיש בהם סימן, ואף באין בהם סימן יש לעיין אם אין בזה משום באיסורא אתא לידיה. ויש בזה אריכות דברים מ"מ הוראת גדולי ההוראה היא לתלות פתק ברור שכל מי שלא יבא לדרוש את חפציו אחרי תקופה יכולים הגבאים לעשות בחפץ לפי דעתם, והדבר מהני כיון שאדם נכנס למקום ציבורי על דעת מנהגי המקום, ואכמ"ל.

ספרים שנשכחו בבית הכנסת

ג. ספרים ומחזוריים שנשכחו בבית הכנסת, אם יש עליהם שמות הרי שיש בהם סימן ולכאורה חייבים להכריז. ואם אין בהם סימן יש לדון כנ"ל דשמא אם הדבר מהוי מטרד לרבים שיהיו הגבאים רשאים לגנוז או למכור את הספרים. ויש עוד בזה פרטי דינים נוספים ולכן לעניין מעשה יש לשאול חכם.